

PAPARČIŲ VIENUOLYNAS

Algirdas ŽALNIERIUS

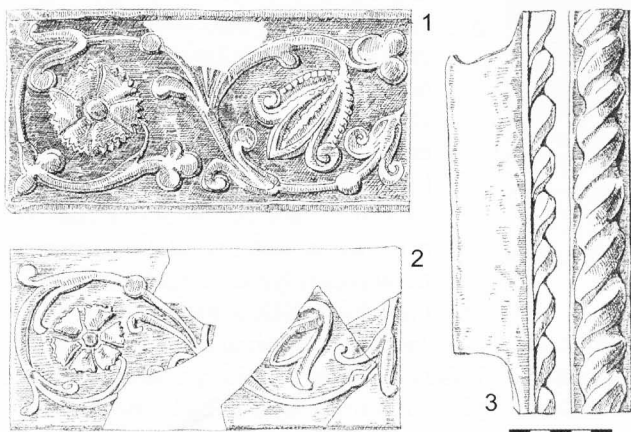
Archeologiniai tyrinėjimai buvusiam Paparčių vienuolyne buvo atliekami 2000 ir 2002 m. Buvo ištirtas 364 m² plotas, nustatytas preliminarus vienuolyno ansamblio pastatų planas ir buvusio vienuolyno teritorijos paviršiaus lygiai, rasti XVII–XIX a. archeologiniai radiniai (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 153–155; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 173–179).

Archeologiniai tyrinėjimai 2004 m. buvo atliekami vienuolyno ansamblio V ir P dalyse ieškant vienuolyno bažnyčios šventoriaus vartų V dalies ir buvusių kapinių tvoros vietos. Buvusias vienuolyno bažnyčios kapines šiuo metu žymi jų perimetru pasodintos liepos. Tyrinėjimų metu buvo iškasta 12 įvairaus dydžio perkasų (ištirtas bendras 59,5 m² plotas).

Vienuolyno bažnyčios šventoriaus vartų

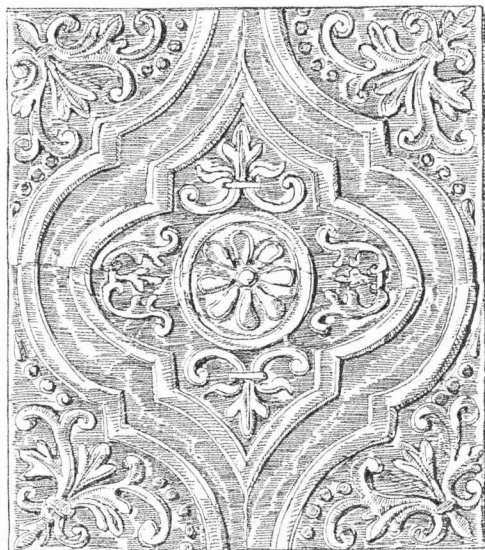
V dalis buvo rasta apie 19 m į V nuo buvusių vienuolyno pagrindinių vartų. Perkasos vietoje yra 85–100 cm storio kultūrinis sluoksnis. Pirminį žemės paviršius – pilkai rusvas priemolis, kurio paviršiuje yra susiklostęs 20–30 cm storio tamsiai pilko juodžemio sluoksnis. Jame nėra jokių priemaišų, galbūt tai miško dirvožemis, arba jis susidarė buvusio dvaro vietoje iki vienuolyno statybos pradžios. Aukščiau yra vienuolyno šventoriaus vartų statybos metu supilti žemės ir smulkių griuvenų sluoksniai. Perkasos V dalyje buvo rastos bažnyčios šventoriaus tvoros liekanos, sumūrytos iš lauko riedulių ir plytų, rištų baltu kalkių skiediniu. Tvoros pamato ir sienos apatinės dalies storis vienodas – 105 cm. Plytų dydis – 30x14,5–16x6,5–7 cm. Plytos daugiau naudotos virš žemės esančioje tvoros dalyje, o pamatuose su lauko rieduliais naudotas plytų laužas. Šventoriaus tvora buvo pastatyta anksčiau už vartų statinį, nes vartų mūras glaustas prie tvoros pamato.

Iš šventoriaus vartų V dalies išliko apie 3,2 cm ilgio ir apie 2,45 m pločio pamato liekanos. Išlikusiame pamate išoriniai lauko rieduliai kloti tiesiai ant žemės. Pamatų duobės šlaitai ne statmeni, o nuožulnūs, leidžiasi žemyn apie 30° kampu. Pamatas sukrautas iš įvairaus dydžio ir formos lauko riedulių, kurių dydis siekia nuo 8x10 iki 42x60, 44x68 cm. Plytų mūras išliko tik ŠV ir PV pamato kampuose, kur plytų dydis yra 30,5–

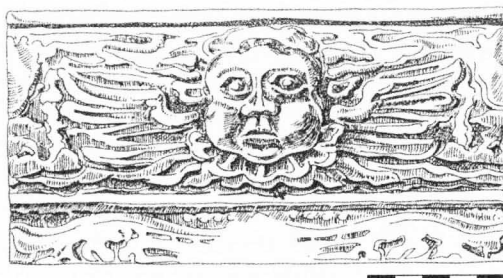

70 pav. Paparčių vienuolynas. XVII a. antros pusės – XVIII a. pradžios kokliai: 1, 2 – karniziniai kokliai, 3 – dekoratyvinė juostelė, dedama tarp koklių. *V. Trečiokienės pieš.*

Fig. 70. Paparčiai Monastery. Stove-tiles of the second half of the 17th – early 18th century: 1, 2 – cornice stove-tiles, 3 – decorative bar laid between the stove-tiles.

1

2

71 pav. Paparčių vienuolynas. XVII a. pirmos pusės plokštiniai kokliai. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 71. Paparčiai Monastery. Flat stove-tiles of the first half of the 17th century.

32x15–16x6,5–7 cm. Tiek plytos, tiek lauko rieduliai rišti blogos kokybės pilku kalkių skiediniu, kuris šiuo metu pamato nebesuriša, o lengvai subyra palietus. Tai vienintelis iki šiol rastas blogos kokybės statinys vienuolyno teritorijoje.

Bažnyčios šventoriaus vartai buvo gana sudėtingas statinys, kurį sudarė mažieji varteliai, vartų R stulpas ir dabar rastas neaiškios paskirties V vartų statinys.

Visi radiniai buvo rasti virš išardytų pamatų liekanų supiltame griuvenų ir priemolio sluoksnyje. Tai plokštinių žaliai glazūrotų koklių šukės, puoštos dominikonų simbolika. Šis koklis rekonstruotas 2002 m. tyrinėjimų metu, kai buvo atkurti du šio koklio ornamento variantai. Karnizinių ir frizinių koklių fragmentai neglazūroti ir glazūroti žaliai, puošti stilizuotu augaliniu ornamentu (70 pav.). Kokliai datuojami XVII a. antrąją puse. Išskirtinis žaliai glazūrotas karnizinis koklis, datuojamas XVII a. pirmąja puse (71:2 pav.). Kitų plokštinių koklių plokštės lygios, nepuoštos, dengtos žalia glazūra.

Užpylimo sluoksnyje rastą buitinę keramiką sudaro redukuotoje ir oksidacinėje aplinkoje degtos indų, virimo puodų, dubens, lėkštės šukės, datuotinos XVII a. antrąja puse – XIX a. Kaip išskirtinį radinį reikia paminėti indo dugnelį su iškilimu dugnelio viduryje, kuriame yra 11 mm gylis ir 2 mm skersmens skylutė. Jo paskirtis neaiški. Ten pat rasta 18 cm pločio, 2–2,5 cm storio plokštinių čerpių su apvaliais galais. Jų tvirtinimo kabliai trikampiai ir apvalūs. Taip pat rastos kelios olandiškų čerpių duženos. Archeologiniai radiniai pateko į griuvenas nugriovus ir lyginant išardyto vartų statinio duobę XIX a. pabaigoje.

Vienuolyno kapinių tvora buvo mūrinė. Perkasose buvo rasti jos pamatai, mūryti iš plytų ir įvairaus dydžio lauko riedulių. Pati tvora mūryta iš 29,5–31x14,5–16x7–7,5 cm dydžio plytų, rištų renesansiniu būdu. Pamatų plotis nevienodas: Š tvoros pamatų plotis yra 135–180 cm, V – 95 cm, P – 81–101 cm. Trys perkasos buvo iškastos buvusio vienuolyno pastatų komplekso PR kampe. Čia buvo rastas vienuolyno tvoros liekanų PR kampas. P sie-

nos pamato apatinės dalies plotis yra 164 cm, sienos plotis – 128 cm. Mūras daugiausia sumūrytas iš plytų, matosi tik keli lauko rieduliai. Panaudotų plytų dydis – 30,5–31x15–16x6,5–7,5 cm. R siena yra sumūryta iš tokio pat dydžio plytų. Jos pamato plotis yra 154 cm. Abiejų sienų mūre plytos sumūrytos renesansiniu rišimu. Perkasose rastos sienų liekanos gerokai platesnės negu kapinių tvoros vietoje rastos pamatų liekanos, ir labiau primena pastatų liekanas.

Vienuolyno tvoros P sienos išlikusio mūro paviršiuje buvo pastebėtos įmūrytos plokštinių žaliai glazūruotų koklių šukės. Ištraukus iš mūro koklių fragmentus, paaiškėjo, kad tai tęstinio (kiliminio) ornamento koklių šukės,

puoštos stilizuotu augaliniu ornamentu (71:1 pav.). Statinio pamatai sumūryti pradiniam vienuolyno statybos etape, o mūre rasti koklių fragmentai į jį galėjo patekti iš S. Beinorto dvaro pastatų ir yra datuojami XVII a. pirmąja puse.

PAPARČIAI MONASTERY

In 2004 in the western and southern parts of the Paparčiai Monastery ensemble (Kaišiadorys district) the total area of 59.5 m² was investigated. Remains of the churchyard and monastery external wall and gates were discovered; fragments of stove-tiles covered with green glaze, roof-tiles and pottery datable to the 17th century were found.